

УДК 378.1

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА У ПЕДАГОГІЧНИХ
ВНЗ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Степанець І.О.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

У статті визначається сутність методичної і науково-методичної роботи у ВНЗ, як процесу, методичної та науково-методичної і професійної компетентностей як результату; розглядається змістовне співвідношення методичної і науково-методичної роботи у контексті компетентнісного підходу.

Ключові слова: компетентнісний підхід, методична і науково-методична робота, професійна підготовка, підвищення кваліфікації.

**НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ РАБОТА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ВУЗАХ НА ПРИНЦИПАХ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО
ПОДХОДА**

Степанець И.А.

В статье определяется сущность методической и научно-методической работы в вузе, как процесса, методической, научно-методической и профессиональной компетентностей как результата; рассматривается содержательное соотношение методической и научно-методической работы в контексте компетентностного подхода.

Ключевые слова: компетентностный подход, методическая и научно-методическая работа, профессиональная подготовка, повышение квалификации.

**THE ESSENCE OF METHOD AND SCIENTIFIC
AND METHODOLOGICAL WORK IN A HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENT AS THE PROCESS IS EXAMINED
IN THE ARTICLE**

Stepanets I. O.

The method and scientific methodological competence as the result is considered. The meaningful relationship of method and scientific and methodical work in the context of competence-based approach is studied.

Keywords: competence-based approach, method and scientific and methodical work, vocational training, raising the level of one's skill.

Сучасна епоха професіоналів визначила значні зміни в характері і змісті професійної освіти, зокрема педагогічної. Напрями, цілі, завдання педагогічної освіти все більше орієнтують її на розвиток особистості, формування професіоналів, готових виявляти творчу ініціативу, бути самостійними, конкурентноздатними, наділених здатністю до інновацій, мобільних на ринку праці. Ці зміни знайшли відображення в Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті, Державній національній програмі «Освіта», новому Законі України «Про вищу освіту» і означають, по суті, продовження процесу зміни освітньої парадигми, про яку зазначали багато науковців (В. Андрущенко, А. Алексюк, Н. Бібік, В. Безпалько, В. Бондар, О. Галус, Н. Дем'яненко, М. Євтух, Г. Єльнікова, В. Лозова, О. Пометун, О. Савченко, О. Хуторський та інші).

Пріоритетна увага, у процесі реформування вищої освіти в Україні, надається підготовці і підвищенню кваліфікації науково-педагогічних кадрів, які були б у змозі реалізувати сучасну освітню парадигму в нових умовах, новими методами з використанням інноваційних педагогічних підходів, тобто на якісно новому науково-методичному рівні.

Питання підвищення кваліфікації викладачів у системі методичної та науково-методичної роботи ВНЗ (організація, зміст, методи тощо) різного рівня стає предметом все більшої кількості наукових досліджень (В. Бондар, Р. Гуревич, Г. Данилова, А. Єрмола, А. Зубко, С. Крисяк,

В. Маслов, С. Мартиненко, В. Олійник, О. Остапчук, В. Стельмашенко, Н. Протасова, П. Худоминський та інші).

Результати аналізу науково-педагогічної літератури дозволяють зробити висновок, що без модернізації педагогіки вищої школи неможливо забезпечити сучасне суспільство компетентнісними кадрами та констатувати пріоритетність саме компетентнісного підходу в підготовці і підвищенні кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних кадрів у системі вищої, зокрема педагогічної освіти.

Як відмічає А. Вітченко, у сучасній педагогічній науці і практиці спостерігалися спроби ототожнення різних видів роботи, зокрема, навчальної, методичної, навчально-методичної [3, С. 34]. Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури не дає чіткого уявлення про відокремлення від зазначених понять і поняття науково-методична робота.

Ми виходимо з того, що в умовах інформатизації суспільства змінюються пріоритети вищої школи, оновлюється зміст, види, форми і методи діяльності викладачів. Відповідно змінюються зміст і характер науково-методичної роботи, в якій пріоритетного значення набуває технологічна компетентність педагога, як результат його науково-методичних здобутків на шляху вдосконалення, підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Ця компетентність інтегрує знання, уміння, здатності і досвід науково-педагогічних працівників, що характеризуються науковістю, методичною зрілістю, спрямованістю на творчість і рефлексію.

Досвід й узагальнення результатів наукового пошуку (С. Вітвицька, Л. Павлова, О. Коваленко, Н. Кузьміна, В. Нагаєв, І. Соколова та інші) засвідчують, що з одного боку, науково-методична робота викладача розглядається як засіб педагогічної творчості, а з іншого, як чинник розвитку навчально-виховної системи вищої школи.

Слід зазначити, що інтерес до проблеми зумовлений як актуальністю її вирішення на засадах компетентнісного підходу, так і недостатністю дослідження у ВНЗ, що забезпечують підготовку фахівців вищої кваліфікації.

Крім того, сучасні вимоги до науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу ВНЗ зумовили суперечність між його

стандартизацією за вимогами кредитно-трансферної системи навчання та науково обґрунтованого спрямованістю на реалізацію індивідуальної траєкторії навчання кожного студента, що передбачає формування специфіки майбутньої професійної діяльності.

Вивчення літератури з питань професійної освіти дало змогу, також, виокремити кілька підходів до визначення місця методичної і науково-методичної роботи в освітньому процесі ВНЗ. Так, педагоги-науковці та дослідники проблем освіти Н. Клокар, Н. Протасова, С. Сисоєва та інші розглядають методичну роботу як ланку неперервної освіти; Ю. Бабанський, М. Ващенко, Н. Когород, Л. Мороз та інші – як структурну одиницю системи підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних кадрів; В. Олійник, Е. Ричихіна, Г. Ніколаєва відносять її до структурних компонентів управління освітнім закладом.

Метою статті є визначення місця науково-методичної роботи у педагогічних ВНЗ і теоретико-технологічних засад її вдосконалення в контексті компетентнісного підходу.

Посилення вимог до рівня педагогічної освіти, змісту, якості підготовки кадрів з різних спеціальностей і напрямів безпосередньо зумовлює і модернізацію науково-методичної роботи у ВНЗ. Реальний її рівень є важливим критерієм оцінки потенціалу професорсько-викладацького колективу.

Ми розглядаємо науково-методичну роботу у педагогічному ВНЗ як ланку (складову, елемент) системи підвищення кваліфікації викладача, від якого залежить кінцевий результат освітнього процесу.

Базовим поняттям для визначення дефініції науково-методичної роботи, на наше переконання, є методична (навчально-методична) робота.

Під методичною роботою у сучасній педагогічній науці розуміють цілеспрямовану діяльність ВНЗ щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів, спрямованої на підвищення ефективності освіти, досягнення майстерності у викладанні дисциплін, проведенні різних форм аудиторної і позааудиторної роботи зі студентами [5, С. 441-442; 7, С. 328].

У нашому розумінні – це система спеціальних форм, методів і засобів, спрямованих на поглиблення професійної компетентності викладача, що забезпечує його професійну самореалізацію, підвищення рівня і якості навчально-виховного процесу, вдосконалення його методичного забезпечення, створює умови для подальшої самоосвіти педагога.

Під професійною компетентністю В. Введенський розуміє «здатність педагога ефективно здійснювати професійну діяльність», тобто «оволодівати сучасними способами діяльності та успішно виконувати професійні обов'язки». Вона не зводиться до суми знань і вмінь, а визначає готовність їх ефективно використовувати в освітньо-професійній практиці [2, С. 54-55].

За твердженням Олени і Ольги Жернових, науково-методичне забезпечення освітнього процесу у ВНЗ значною мірою зумовлює виконання функціональних обов'язків фахівця найоптимальнішим способом на основі науково-обґрунтованих рішень [4, С. 1], тому, з нашого погляду, по-перше: більш змістовним визначенням професійної компетентності є визначення В. Стрельнікова, який під професійною компетентністю педагога розуміє глибоке знання педагогом навчально-виховного процесу, сучасних проблем педагогіки як науки, психології та предмета викладання, а також уміння застосовувати ці знання у повсякденній практичній роботі [6], вказуючи, таким чином на важливість наукової складової у професійній компетентності, а відповідно і методичної, як її компонента (Н. Кузьміна, Л. Банатко, К. Кожухов, В. Шаган, Т. Руденко та інші).

По-друге, педагогічна практика й опитування переконає, що ефективність методичної роботи визначається як рівнем сформованості методичної компетентності викладача, так і багато в чому залежить від дотримання, зокрема, вимог принципу науковості, за яким має здійснюватися навчально-виховний процес у сучасному ВНЗ. Про це зазначили 98% опитаних науково-педагогічних працівників.

Крім того, досвід засвідчує, що методична компетентність майбутнього фахівця у галузі освіти, як стратегічна мета і очікуваний результат методичної підготовки у ВНЗ, по-суті, є першоосновою, вихідним рівнем розвитку науково-методичної компетентності, що формується

у процесі його професійно-методичного і науково-творчого саморозвитку й самовдосконалення.

З нашого погляду, що ґрунтується на багаторічному досвіді й результатах наукових досліджень, науково-методична компетентність проявляється як компетентність вищого рівня «акме», в основу якої покладено взаємозв'язок когнітивної, операційно-діяльнісної й особистісної сфер та їх компонентів. Така компетентність є результатом професійної діяльності і відображає рівень професійної майстерності педагога, що переходить у професійну творчість. Тобто, фахівець виходить за межі професійного досвіду і стає здатним надати своєму професійному розвитку висхідного прогресивного характеру, включаючись у науково-педагогічну роботу.

Подібну логіку думок і висновків ми знаходимо у А. Деркача [1, С. 130-131].

Слід зауважити, що процес формування та вдосконалення науково-методичної компетентності довготривалий і охоплює всю педагогічну діяльність фахівця.

Розвиток науково-методичної компетентності фахівця у галузі освіти, можна представити у вигляді схеми (рис 1.)

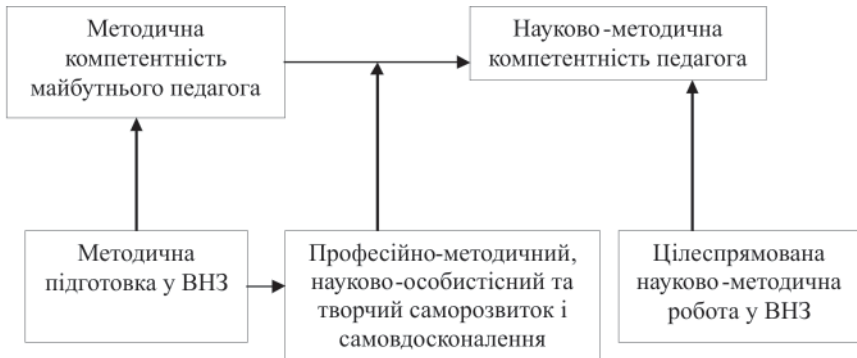

Рис. 1. Розвиток науково-методичної компетентності педагога

Таким чином, ми можемо говорити про науково-методичну роботу і, відповідно, науково-методичну компетентність.

Система науково-методичної роботи у педагогічному ВНЗ покликана:

- розвивати, оцінювати та проектувати навчально-виховний процес;

- задовольняти професійні інтереси професорсько-викладацького колективу у підвищенні фахового рівня, допомагати педагогам коректувати власну викладацьку діяльність з урахуванням прогнозованих змін;

- програмувати (передбачати) результати навчально-пізнавальної діяльності студентів, наслідки власної педагогічної діяльності.

Першим кроком у побудові ефективної системи науково-методичної роботи у ВНЗ може бути колективне опрацювання й обговорення програмно-концептуальних положень і принципів виконання єдиної науково-методичної теми:

- усебічності змісту науково-методичної роботи;

- комплектності і системності роботи;

- зв'язку змісту із комплектом цілей і завдань науково-методичної роботи;

- єдності наукової та практичної спрямованості змісту науково-методичної роботи;

- вибору пріоритетів у науково-методичній роботі.

Таким чином, слід відзначити, що якісна й ефективна науково-методична робота у педагогічному ВНЗ – важлива складова цілісного педагогічного процесу, який передбачає науково-методичну підготовку майбутніх педагогів під час набуття та використання об'єктивних знань окремої галузі науки з фаху, реалізацію закономірностей і принципів її викладання у закладах освіти, формування та творче використання умінь і навичок професійної діяльності; і цілеспрямована творча діяльність викладача, що передбачає колективну чи індивідуальну науково-дослідницьку, методичну роботу з метою пошуку та впровадження нових прогресивних (інноваційних, продуктивних, ефективних тощо) педагогічних методів і технологій, створення оптимального освітнього середовища; і форма підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагога, що передбачає цілісну систему дій і заходів щодо вдосконалення.

Крім того, науково-методичну роботу у педагогічному ВНЗ можна і слід розглядати як базу створення сприятливого освітнього середовища для розвитку професійно-педагогічної компетентності педагога, формування у нього готовності до самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акмеологія: Учебник. Под общей редакцией А. А. Деркача. – М. : Издательство РАГС, 2004. – 299 с. – С. 130-131.
2. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога / В.Н. Введенський // Педагогіка. – 2003. – № 10. – С. 54-55.
3. Вітченко А.О. Теоретико-технологічні засади методичної роботи у вищому навчальному закладі / А.О. Вітченко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 60. – С. 34.
4. Жернова О.І., Жернова О.І. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: устален нормативи та сучасні вимоги / О.І. Жернова // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 2. – С. 1.
5. Соколова І.В. Технологія організації методичної роботи у ВНЗ / І.В. Соколова // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: – К. : ВІПОЛ, 2001. – С. 441-442.
6. Стрельников В.Ю. Развитие профессиональной компетентности учителей в заведениях послѣдипломной освіти: дис... к.пед.н.: 13.00.01 / В.Ю. Стрельников. – К., 1990. – 223 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : [навч. посібн.] / М.М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – С. 328.